

Nr 392.

Av herrar **Olsson** i Ramsta och **Schill**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 58, med förslag till lag om polisväsendet i riket m. m.*

Genom Kungl. Maj:ts proposition nr 58 framlägges för riksdagen »förslag till lag om polisväsendet i riket». Frågan om polisväsendets ordnande är en gammal fråga, som varit aktuell och under utredning alltsedan år 1906.

Utan att här ingå på någon vidare historik över frågans tidigare behandling, vilja vi endast i detta sammanhang erinra därom, att vid 1918 års riksdag framlades en kungl. proposition med förslag till lag om polisväsendet i rikets städer.

Propositionen avsåg att för städernas och stadsliknande samhällens vidkommande ordna polisväsendet. Enligt propositionen skulle städernas skyldighet att själva ordna och underhålla sin polisinstitution i lagen fastställas. Kungl. Maj:ts befallningshavande skulle övervaka, att städerna fullgjorde sina skyldigheter härutinnan samt giva direktiv och anmäla tredskande stadsmyndigheter för Kungl. Maj:t.

Chefskapet över polisen skulle tillkomma polismästaren, där sådan fanns, samt eljes borgmästaren eller den ledamot av magistraten, som förestår polisärenden och där magistrat ej fanns, skulle stadsstyrelsen vara högsta chef, allt under Kungl. Maj:ts befallningshavandes överinseende.

Polischefen skulle äga att antaga polismän på förslag av polisnämnden, i vilken polischefen var ordförande. Polisenämnden skulle utom ordföranden bestå av 4 ledamöter. Av dessa fyra skulle magistraten eller stadsstyrelsen ha att välja en ledamot, inom eller utom sig. Stadsfullmäktige eller allmän rådstuga skulle utse de tre återstående ledamöterna. För varje ledamot skulle väljas en suppleant.

Mindre städer skulle av Kungl. Maj:t kunna befrias från skyldighet att välja polisnämnd. Förslagets 8 § anger vad polisinstruktionen för ordningsmakten skulle innehålla. Genom bestämmelserna i denna paragraf blevo regler givna för anställning, befordran och avsked vid polismakten samt regler för tjänstledighet jämte föreskrifter om uniform och beväpning.

Lagutskottet, som behandlade propositionen, yrkade avslag på densamma, främst på grund av att städernas skyldighet att underhålla sitt polisväsende i lagförslaget bestämt fastslogs.

Vad utskottet hemställt bifölls i första kammaren, medan andra kammaren biföll propositionen.

Frågan var sålunda fallen.

Vid 1924 års riksdag framlades av herr Adolv Olsson i Gävle en motion med förslag till lag om polisväsendet i riket, motionen i huvudsak överensstämmande med 1918 års förslag.

Första lagutskottet, till vilket motionen remitterades för förberedande behandling, hemställde: »att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville ägna frågan om organisation av rikets polisväsen förnyat övervägande och fortsatt utredning, därvid jämväl torde undersökas, huruvida en allmän polisförfattning för rikets städer och därmed jämförliga orter, så ock andra partiella reformer på ifrågasvarande område lämpligen kunna genomföras i avvaktan på en slutlig lösning av polisreformen i dess helhet samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.»

Häremot reserverade sig herr Hederstierna för rent avslag. Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Utskottet säger i sin motivering, att en omorganisation av polisväsendet är ett trängande behov på grund av den nuvarande ordningens bristande enhetlighet och fasthet samt att enhetliga regler saknas för polispersonalens tjänsteställning och allmänna skyldigheter.

Utskottet fortsätter därefter: »Såväl samhällets intresse av att polisväsendets uppgifter på ett rationellt och effektivt sätt tillgodoses som polispersonalens önskemål att vinna en fullt tryggad ställning tala för genomförandet av en allmän polisreform. Ärendets stora vikt låter det alltså framstå såsom önskvärt, att Kungl. Maj:t ägnar frågan om omorganisation av rikets polisväsen förnyat övervägande och fortsatt utredning.

En fullständig omorganisation lär emellertid svårigen kunna genomföras utan en betydande ökning av statsverkets kostnader för polisväsendet. Med hänsyn till det statsfinansiella läget är därför varsamhet av nöden och omorganisationen för sitt genomförande fordrar en bestämd förbättring av det ekonomiska läget.

Vid sådant förhållande bör enligt utskottets mening övervägas, huruvida icke under tiden vissa partiella reformer lämpligen kunna genomföras i avvaktan på en slutlig lösning av polisreformen i sin helhet. Utskottet tänker därvid i främsta rummet, på den viktiga del av reformen, som rör antagandet av en allmän polisförfattning för rikets städer och därmed jämförliga orter, varom hemställan gjordes redan av 1906 års riksdag.

Genomförandet av denna del av polisreformen torde ej möta några ekonomiska svårigheter.»

I detta första lagutskottets yttrande vid 1924 års riksdag kunna vi till fullo instämma. Det statsfinansiella läget och även det kommunfinansiella läget är otvivelaktigt sådant, att det bjuder den lagstiftande och beslutande makten att framgå med den allra största försiktighet.

Departementschefen säger också i propositionen bland annat följande:

»För min del är jag av den åsikten, att ett förstatligande av polisväsendet icke inom överskådlig tid torde kunna komma i fråga. Bland de skäl, som kunna anföras mot en sådan lösning, vill jag särskilt understryka ett, nämligen det statsfinansiella. Ett förstatligande av polisväsendet skulle icke gärna kunna ske utan att staten iklädde sig åtminstone större delen av kostnaden för polisorganisationen. Då enbart avlöningskostnaden för de lokala polisavdelningarna efter en polisreform torde komma att överstiga 16 miljoner kronor, medan staten för närvarande deltagar i samtliga poliskostnader med omkring en miljon kronor, torde det vara tydligt, att det åtminstone icke för närvarande är möjligt att gå till ett förstatligande av polisväsendet.»

Med användande av departementschefens argumentering för att icke gå till ett förstatligande av polisväsendet nu och under hänvisning till det kommunfinansiella läget, bör man komma fram till den slutsatsen, att landskommunernas finansiella läge förbjuder att just nu ålägga samtliga rikets landskommuner att endera ensamma eller i förening med annan kommun bilda polisdistrikt och anställa och avlöna polisman.

Vi vilja i detta sammanhang erinra om, att respittiden för byggandet av fullt lagenliga ålderdomshem utlöper 1929. Ordnandet av denna fråga kommer att kosta kommunerna stora belopp. Att nu genomföra en polisreform, som omfattar icke allenast städer och stadslikande samhällen, municipal- och brukssamhällen, utan även rikets samtliga landskommuner, är att använda större våld än nöden kräver.

I stort sett är förhållandet sådant i våra landskommuner, att någon polispatrullering för ordningens upprätthållande reguljärt icke kan anses av behovet påkallat. Häktningar av personer för stöld eller annat brott förekomma ytterst sällan. Den spanings- och detektivverksamhet, som kan behövas på den rena landsbygden, kan organiseras på ett både enklare och billigare sätt än genom anställandet av poliser i var och varannan landskommun.

Polismännen på landsbygden komme att som sin egentliga — för att ej säga enda — verksamhet få den fjärdingsmännen åliggande indrivningsverksamheten av resterande skatter.

Har då fjärdingsmannainstitutionen fungerat så illa, att det på grund därav skulle vara alldeles nödvändigt att avskaffa denna institution och ersätta den med ett polisväsende? Vi tro, att vid ett noggrant övervägande svaret på den frågan måste bli nekande. Fjärdingsmannainstitutionen har under de senaste 25 åren utvecklats och förbättrats i påfallande grad. Samtidigt med att nya grupper på landsbygden blivit kommunalt taxerade, pensionsförsäkringen tillkommit med mera, har arbetet ökats, så att fjärdingsmannen fått mycket mera arbete än tidigare samt bättre betalt. Denna utveckling har åstadkommit, att fjärdingsmannasysslan i de större kommunerna övergått från att endast ha varit en bisyssla till att bli ett yrke.

Mera kvalificerat folk står därför också numera till buds vid besättandet av fjärdingsmansplatser. Landsfiskalerna se noga till, att endast kvalificerat

folk väljes. Vid val av fjärdingsman torde kommunerna rådfråga sig med landsfiskalen, eventuellt låta denna genomgå ansökningarna och uppsätta förslag.

Det är numera ej alls ovanligt, att landsfiskalerna avskeda olämpliga fjärdingsmän.

I de mindre kommunerna väljas vanligen någon lantbrukare till fjärdingsman och i regel bruka dessa fungera till belåtenhet.

Indrivningen av skatterestantier med ty åtföljande införsel i avlöning är ett uppdrag, som kräver ingående personkänedom, moderation och urskiljningsförmåga.

Vi tro näppeligen, man kan påstå, att en polisman skulle fullgöra detta uppdrag bättre än de nuvarande fjärdingsmännen. Då därför ur skatteindrivnings synpunkt något trängande behov av att ersätta våra nuvarande fjärdingsmän, med polismän icke kan sägas föreligga och då en sådan reform med all säkerhet både för staten och kommunerna komme att medföra betydligt ökade utgifter, så anse vi för vår del, att en sådan omläggning av fjärdingsmannainstitutionen icke för närvarande bör genomföras. Man torde nämligen ej misstaga sig alltför mycket, om man antager, att den föreslagna reformen kommer att för landsbygdens vidkommande medföra en fördubbling av utgifterna på detta område.

Att polismännen i städerna länge eftersträvat att få sina skyldigheter och rättigheter reglerade på ett mera stabilt och enhetligt sätt än för närvarande äger rum, förstå vi och behjärta. För vår del ha vi ingenting emot att en lag, som reglerar städernas polisväsende och landsbygdens kriminalpolisverksamhet, nu antages.

För närvarande finnas poliser, förutom i städer och köpingar, vid vissa municipalsamhällen i regel belägna vid kommunikationsleder samt hos en och annan större landskommun med industriella anläggningar. Dessutom hava en del landskommuner hos Kungl. Maj:ts befallningshavande utverkat polismands förordnande för sina fjärdingsmän i syfte att på detta sätt få ett bidrag av allmänna medel till fjärdingsmannens lön.

Om vi alltså icke motsätta oss en reglering av de nuvarande polismännens tjänsteförhållanden genom en lag om polisväsendet i riket, måste vi på det bestämdaste motsätta oss den utsträckning av polisväsendet till alla Sveriges landskommuner, som Kungl. Maj:ts proposition nr 58 avser.

Vi anse nämligen, att inom ramen för den polisorganisation i övrigt, som Kungl. Maj:ts proposition avser att skapa, det mycket väl går för sig att uppbringa det antal polismän, som på landsbygden fordras för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet, verkställa spaning och andra undersökningar angående brott utan att den nyorganisation för landsbygden, som propositionen skisserar, behöver komma till stånd. Inrymmer man sedan den befogenheten åt Kungl. Maj:ts befallningshavande, att år efter år undersöka, om förhållandet i någon landskommun undergått sådan förändring, att ur allmän ordnings- och säkerhetssynpunkt polisman bör anställas samt med befogenhet för Kungl.

Maj:ts befallningshavande att i så fall ålägga kommunen anställa polisman, torde tillräcklig garanti vara given för att rättssäkerheten icke på något sätt eftersättes.

Kommunerna borde också själva lämnas möjlighet att hos Kungl. Maj:ts befallningshavande anmäla, att ett sådant förhållande inträtt, att de önskade anställa särskild polisman för ordningens upprätthållande.

Efter dessa linjer skulle polisreformen för närvarande icke göras större än nöden krävde och tillräcklig hänsyn tagas både till det statsfinansiella och kommunfinansiella läget samt möjlighet vara öppen för en utveckling av polisväsendet på landsbygden i sakta tempo eftersom utvecklingen går framåt.

Till slut vilja vi påpeka en brist i propositionen, som enligt vårt förmenande föreligger däri, att frågan om arrestlokalernas användande icke ordnats med någon reglerande bestämmelse. Tvivelsutan är utrymmet i befintliga arrestlokaler i städer och stadsliknande samhällen icke så hårt anlitat, att icke behovet från landsbygden i detta avseende i det närmaste med redan befintliga lokaler kan tillgodoses.

Med de lätta kommunikationsmedel, som nu stå till buds i bilarna, går det lätt nog att köra in en arrestant till närmaste stad eller samhälle, där arrestlokal finnes.

Om möjlighet att utnyttja redan befintliga arrestlokaler på detta sätt borde någon bestämmelse ha intagits, naturligtvis med gottgörelse av statsmedel.

Med stöd av det anförda få vi vördsamt hemställa,

att riksdagen, med förklarande av att Kungl. Maj:ts proposition nr 58 med förslag till lag om polisväsendet i riket icke kunnat i oförändrat skick bifallas, måtte för sin del antaga lag om polisväsendet i riket i huvudsaklig anslutning till Kungl. Maj:ts proposition, nr 58, men med de förändringar och inskränkningar, som vi i motiveringen angivit. Och anhålla vi tillika, att vederbörande utskott utarbetar härför erforderlig lagtext.

Stockholm den 31 mars 1925.

Gustaf Olsson.
i Ramsta.

L. Aug. Schill.

I motionens syfte instämma:

Carl Jansson
i Edsbäcken.

Eskils Hans Hansson,
Bäck.

Oscar Osberg,

Ernst Lundgren,
St. Mellösa.

Oscar Carlström.

C. J. Öberg.

Motioner i Andra kammaren, Nr 392.

A. W. Lundén.

Johan Olofsson.

P. Bergström
i Bäckland.

O. Johansson.
Edsbyn.

A. Danielsson.

Sven Olsson,
Labbemåla.

Eric Björnberg.

E. Gust. Olsson,
Brodbo.

Emil Gustafson.